THE ISRAELITE PRESS
of Western Canada.
The only Jewish Newspaper
אידישע וואָרט
Office and Place of Business: New Israelite Press Bldg., 165 Selkirk Ave. East
Published daily except Saturday and Sunday
ENTERED AS SECOND-CLASS MAIL MATTER AT OTTAWA
Subscription: $6.00 per year.
Est. 1910 Phones: 55 409—52 213
Winnipeg Manitoba

וואָס איז די שטעלונג פון דער "אמעריקען פעדעריישאן אָף לייבאָר" אין דער פראגע פון אימיגריישאן רעגיסטראציע?

(ספעציעל פאר "דאָס אידישע וואָרט")

פון י. פארסקי

די "אמעריקאן פעדעריישאן אוו לייבאר" איז, מיט מען מודה זיין, ניט שטארק פאפולער צווישן די אירן אין אמעריקע (ביי די אירן אין אייראָפּע שוין זיכער ניט). עפּעס איז דער דאזיקער נאָמען צופיל פארבונדן מיט באשרייענקונגען פאר אימיגראציע און בכלל האלט מען, אז אלע צרות פאר "פרעמדע" און אימיגראנטן אין לאנד שטאמען פון דער "אמעריקאן פעדעריישאן אָף לייבאר".

אפילו די לעצטע פּלענער פון די אימיגראציע שונאים, אז אלע "פרעמדע" זאָלן זיך מוזן רעגיסטרירן, האט מען צוגעשריבען, אז זיי שטאמען פון דער "אמעריקאן פעדעריישאן אָף לייבאר".

פון דער אנדערער זייט אבער, הערט מען אפט, אז די פּרעס פון דער "אמעריקאן פעדעריישאן אָף לייבאר" קומען צו די מיטינגען פון די אידישע ארבעטער (שנייידער, פאריער, א. א. וו.) און ביי אלע סטרייקן פון די אידישע ארבעטער ווייזט די פעדעריישאן אָרויס איר גרייט־קייט צו אונטערשטיצן זיי, סיי פינאנצי־ל און סיי מאָראליש. ספּעציעל איז באַ־קאנט, אז דער פּרעזידענט וויליאם גרין איז אן אפטער גאסט צווישן די אידישע ארבעטער. ער קומט צו זיי אוא ביי וועג זיי סטרייקן, מאכן באנקעטן אדער ביי אנ־דערע געלעגנהייטן.

וואונדערן זיך דעריבער אַ סך אידן און טראכטן זיך: ווי קומט עס, אז פון איין זייט פירט אָן די דאזיקע מעכטיקע אָרגאניזאציע מיט אירע דריי מיליאָן מיטגלידער — אַ פּאָליטיק, וואָס קאָן באַטראכט ווערן אלס רעאקציאָנער און ענגהארציק, און פון דער אנדערער זייט חנ'דעקט זי צו די אידישע ארבעטער.

דאכט זיך אין כמעט יעדן לאנד אין דער וועלט ווערט אן ארבעטער ארגאני־זאציע באַטראכט אלס אזא, וואָס קעמפט פאר ליבעראלע אידייען און איז קעגן דעם, אז עס זאָל באַרויבט ווערן די אי־דיוועלע פרייהייט פון יעדן בירגער, אבער דאָ אין לאנד ווערט די גרעסטע אמעריקאנער ארבעטער ארגאניזאציע באַ טראכט כמעט אלס אַ קאָנסערוואטיווע און האלב־רעאקציאָנערע באוועגונג.

די איראָפּייאישע ארבעטער ארגאני־זאציעס וואונדערן זיך ניט זעלטן, וועגן דער פּאָליטישער און געזעלשאפטלאכער צוריקגעשטאנענקייט פון דער "אמעריקאן פעדעריישאן אָף לייבאר". מען חי־רוש'ט זיך דארט, וואָס אן ארבעטער אר־גאניזאציע איז די ערשטע צו קעמפן פאר אימיגראציע באשרייענקונגען און איז אויך אָפט איינע פון די, וואָס פארטיידיקן ניט פּראָגרעסיווע אידייען און געזעצן אין לאנד.

אויף די לעצטע אנטי־פּראָגרעסיווע באוועגונג, וואָס גייט דאָ איצט אָן, אז עס זאָל איינגעפירט ווערן אַ רעגיסטראַ־ציע, אדער אַ פּאָספּארטן סיסטעם פאר אלע אימיגראנטן, וואָס געפינען זיך אין לאנד. אויך די דאזיקע באוועגונג, זאָגט מען, האט געקראָגן איר יניקה אין די דייען פון דער "אמעריקאן פעדעריישאן אָף לייבאר". אין וואשינגטאן רעדט מען אָפּן וועגן דעם, אז וועגן די "אמעריקאן פעדעריישאן אָף לייבאר", וואָלט מען ניט געוואגט אפילו צו טראכטן וועגן אזא געזעץ.

איז אָט, האבנדיק דאָס אלעס אין זי־נען, בין איך געגאנגען זיך דורכרייבן מיט דעם פּרעזידענט פון דער "אמעריקאן פעדעריישאן אָף לייבאר", וועלכער ווערט געהאלטן פאראנטוואָרט־לאך פאר אלעס וואָס די דאזיקע אָרגאַ־ניזאציע טוט.

עס איז אפשר ניט בלויז אַ צופאל, וואָס דער פּרעזידענט פון דער "אמעריקאן פעדעריישאן אָף לייבאר", שטייט אין אין האטעל "לינקלאָן", וועגן ער קומט פאר אַ באזוך קיין ניו־יאָרק. די דאזיקע השערה פארשטארקט זיך דער־מיט, וואָס די פירער פון דער "אמעריקאן פעדעריישאן אָף לייבאר" מיט מר. גרין'ען בראש, האבן אין אייניקע טעג צוריק, טאקע אין לינקלאן האטעל גע־פייערט דעם געבורטס־טאָג פון דעם גרוי־סען אמעריקאנער פּרעזידענט, וועלכער האט באפרייט די אונטערדריקטע ראסע דאָ אין לאנד.

איך בין געקומען זיך זעען מיט מר. גרין אויף צומאָרגנס נאכדעם, ווי ער איז אריינגעטראטן אויף אַ פּראָזאמלונג פון אידישע ארבעטער. אויף דער דאזי־קער פּראָזאמלונג האָט דער וויצע־פּרעזי־דענט פון דער "אמעריקאן פעדעריישאן אָף לייבאר", מעטיו וואָל, דערקלערט אין רוש'ט זיך דארט, וואָס אן ארבעטער אר־גאניזאציע איז די ערשטע צו קעמפן פאר אימיגראציע באשרייענקונגען און אין אלע אימיגראנטן, וואָס געפינען זיך אין לאנד. אויך די דאזיקע באוועגונג, זאָגט מען, האָט געקראָגן איר יניקה אין די דייען פון דער "אמעריקאן פעדעריישאן אָף לייבאר". אין וואשינגטאן רעדט מען אָפּן וועגן דעם, אז וועגן די "אמעריקאן פעדעריישאן אָף לייבאר", וואָלט מען ניט געוואגט אפילו צו טראכטן וועגן אזא געזעץ.

איז אָט, האבנדיק דאָס אלעס אין זי־נען, בין איך געגאנגען זיך דורכרייבן מיט דעם פּרעזידענט פון דער "אמעריקאן פעדעריישאן אָף לייבאר", וויליאם גרין, וועלכער ווערט געהאלטן פאראנטוואָרט־לאך פאר אלעס וואָס די דאזיקע אָרגאַ־ניזאציע טוט.

עס איז אפשר ניט בלויז אַ צופאל, וואָס דער פּרעזידענט פון דער "אמעריקאן פעדעריישאן אָף לייבאר", שטייט אין אין האטעל "לינקלאָן", וועגן ער קומט פאר אַ באזוך קיין ניו־יאָרק. די דאזיקע השערה פארשטארקט זיך דער־מיט, וואָס די פירער פון דער "אמעריקאן פעדעריישאן אָף לייבאר" מיט מר. גרין'ען בראש, האבן אין אייניקע טעג צוריק, טאקע אין לינקלאן האטעל גע־פייערט דעם געבורטס־טאָג פון דעם גרוי־סען אמעריקאנער פּרעזידענט, וועלכער האָט באפרייט די אונטערדריקטע ראסע דאָ אין לאנד.

איך בין געקומען זיך זעען מיט מר. גרין אויף צומאָרגנס נאכדעם, ווי ער איז אריינגעטראטן אויף אַ פּראָזאמלונג פון אידישע ארבעטער. אויף דער דאזי־קער פּראָזאמלונג האָט דער וויצע־פּרעזי־דענט פון דער "אמעריקאן פעדעריישאן אָף לייבאר", מעטיו וואָל, דערקלערט אין גיט ער אויך, אז אין אלע אָרגאַניזאציעס אין די פאראייניקטע שטאטן, וואָס געפינען זיך אין לאנד. מיר ווייסן אז אין אלע אָרגאַ־ניזאציעס אין די פאראייניקטע שטאטן, בעת די פּראָטעסטאנטישע קירך איז צעשפּליטערט אין אַ צאָל סעקטעס, דער פאקט איז אבער, אז אָט די אלע סעקטעס פאראייניקן זיך ווען זיי גע־פינען עס פאר נויטיק און איבן אויס דעם געהעריקן איינפלוס אויף די געזעצגעבערישע קערפּערשאפטן.

מיר דאָ געדיינקען נאָך דעם קאמף וואָס די קירך האָט דאָ מיט איי־ניקע יאָרן צוריק אנגעפירט קעגן זונטאָגדיקע צוגן צו די זומער־פּלעצער. די קירך האָט דאן געוואונען אין די געריכטלאכע אינסטאנצן אין קאנאדע, און ערשט ווען דער ענין איז אריבער צום פריוויי קאונסיל אין לאנדאָן, האָט די פּראָטעסטאנטישע קירך פאר־לאָרן.

אנדערע געדיינקען נאָך מסתמא דעם קאמף פון דער פּראָטעסטאנ־טישער קירך קעגן דעם אָנטראָייב פון אַ אין שטאָט אום זונ־טאָג (ענלאכעס איז אויך פאָרגעקומען אין אנדערע מערב קאנאדער שטעט). דאָס וואָלט פאר אַן אייראָפּייער אפשר געקלונגען ווי אַ מעשה פון מיטלאל־טער. אבער ביי אונז איז ניט געווען ווייט דערפון. אז די קירך זאָל זיגן. אויב זי האָט ניט געזיגט, איז עס געווען נאָר דערפאר, ווייל זי האָט זיך דאָ אָנגעשטויסן אַן גרויסע פּאָרקער אינטערעסן, און טאקע ווייל אין אירע אי־גענע רייען האָט ניט געהערשט קיין פּרעטענדיקע אייניקייט אין דער פראגע: עס איז געווען אַ מיינונג, אז דער זונטאָגדיקער טראָמווייַ פאר־קער איז בעסער פאר דער קירך, ווייל ער גיט אַ געלעגנהייט די פרומע קירך־גייער פון ווייטערדיקע שטאָט־טיילן צו באזוכן די קירך. איצט, ווען עס האנדלט זיך ביי אונז וועגן העכערן דעם זונטאָגדיקן "קאר־פעיר", פּראָ־טעסטירן שוין קיין מיטגלידער אין די צייטונגען מיט'ן ארגומענט, אז דאָס קאָן שאדן דעם באזוך אין די קירכן . . .

וואָס איז שייך דעם ארגומענט, אז די קאטוילישע קירך ווערט פון אַ דרויקנדיקער מאכט דיקטירט, אין אז דער פאכסט קאָן אזוי דיקטירן די פּאָליטיק פון קאנאדע, — קאָן מען דערמיט שרעקן כלויז קליינע קינדער. דער פאכסט קאָן דאָ דיקטירן זיכער ניט מער, ווי אין פראנקרייך אָדער שפּאניע. ריין קאטוילישע לענדער, אין דאָרטן איז זיין פּאָליטישע מאכט ענלאך צו נוי. מיר וויסן אויך פון אַ סך היסטאָרישע פאקטן, ווען קאטוילישע לענדער האָבן געפירט קריג ניט נאָר איינע קעגן דער צווייטער, נאָר אפילו קעגן דעם פאכסט זעלבסט.

עס איז די פאקעלע קירך וואָס פירט אָן דעם קאמף פאר איר מאכט, און די קאטוילישע קירך איז דאָ ניט ווייניקער לאיאל ווי די פּראָטעסטאנ־טישע. זיי קעמפן ביידע גלייך פאר זייער איינפלוס. — אין אויסער פאר די קירך פירער זעלבסט, מאכט עס ניט קיין אונטערשייד, וועלכע קירך זאָל אויסאיבן איר איינפלוס אויפ'ן פּאָליטישן לעבן אין לאנד.

פון אונזער שטאנדפּונקט האָט די קירך בכלל געדארפט צוריקגע־האלטן ווערן פון אריינמישן זיך אין פּאָליטישן לעבן פון לאנד און דארף זיך ניט מישן אין געזעצגעבונג. זאָל יעדער בירגער וואָס וויל זיין רעליגיעז האבן די פולע פריהייט דאָס צו טאָן, אבער זאָל קיין רעליגיע פון איין קירך אָדער אַ צווייטער ניט ארויפגעצוואונגען ווערן מיט גוואלד אויף די וואָס ווילן ניט זיין רעליגיעז אָדער וואָס באלאנגען צו אנדערע רעליגיעס.

די קאטוילישע קירך און איר איינפלוס אויף קאנאדער געזעצגעבונג

אין אַ צירקולאר וואָס מיר האבן געקראָגן פון אָטאוואָ, אינטערגע־שריבן פון אַ פּערזאָן מיט'ן נאָמען דזש. פּ. בריין, וואָס גיט אָן זיין אדרעס, אבער ניט די אָרגאַניזאציע וואָס ער פארטרעט, ווערט דערציילט אזא פאל:

אויף אַ מעסע אָפּגעהאלטן האלבע נאכט ביים אָנקום פון דעם לויפּ־דיקן נייעם יאָר, אין דעם רוימיש־קאטוילישן סט. דזשיימס קאטעדראל אין מאָנטרעאל, האָט ארטשיבישאָפּ גאָטייע איינגעפאָדערט אלע רומיש־קא־טוילישע דעפּוטאטן אין פאראמענט צו שטימען קעגן די פּראָיעקטירטע געזעצן וועגן דער גרינדונג פון גט־געריכטן אין אָנטעריאָ.

דער שרייבער פונ'ם בריוו צייגט אָן, אז די ליבעראלע רעגירונג אין אָטאוואָ שטיצט זיך אויף 72 רוימיש־קאטוילישע מיטגלידער אין אויך 47 פּראָטעסטאנטישע. ער קומט דערפאר צום באשלוס, אז קאנאדע ווערט אזוי רעגירט פון אַ רעגירונג דיקטירט פון אַ רעליגיעזער קערפּערשאפט, וועמעס הויפּט־קוואָרטיר געפינט זיך אין איטאליע, און אז דער פאכסט, וועלכער איז איצט דער קעניג פון אן אומאָפּהיינגיקן שטאט, קאָן אזוי דיקטירן דורך זיינע נאָכפאָלגער, וואָס באַטראכטן זיין וואָרט ווי אן ענדגילטיקן אמת. די אינערלאכע פּאָליטיק פון קאנאדע.

ווי מיר האבן געזאָגט, ווייסן מיר ניט וועמען די פערזאָן, וואָס האָט אונטערגעשריבן דעם דערמאָנטן צירקולאר, פארטרעט. מיר הערן אבער לעצטנס זייער פיל וועגן דעם, אז די קאטוילישע קירך זוכט צו דיקטירן די געזעצגעבונג פון קאנאדע, און אז זי איבט טאקע אויס אַ גוואלדיקן איינ־פלוס אויף דעם פּאָליטישן לעבן אין לאנד. אָט די "קאטוילישע געפאר" איז עס טאקע דער הייפּט יסוד, אויף וועלכן די קו־קלוקס קלען באוועגונג באַ־זירט זיך ביי אונז.

עס איז זיכער, אז אין אַ גרויסער מאָס ווערט די "קאטוילישע גע־פאר" אויסגענוצט פאר פּאָליטישע צוועקן, — כאָטש קיין פּראָטעסטוואָרט־לאכער פּאָליטישער פירער וועט עס אָפן ניט צוגעבן. עס איז אבער אויך קיין ספק ניט, אז זייער אַ סך איינפלאכע בירגער אָן גלויבן אין דער געפאר, אז די קאטוילישע קירך הויבט אָן צו באהערשן די פּאָליטיק פון אונזער לאנד, און דער ארגומענט, אז דאָס מיינט די דיקטאָטור פון אן אויסלענדישער מלוכה, אפעלירט שטארק צו זיי.

מען מוז צוגעבן אז די שטימונג איז טייל־ווייז אַ באַרעכטיקטע. עס איז קיין ספק ניט, אז די קאטוילישע קירך, ווי יעדע ארגאניזירטע קירך דאָ און אין אלע לענדער, שטרעבט צו פּאָליטישער מאכט און זוכט צו באאיינ־פלוסן די געזעצגעבונג פון לאנד. מיר קאָנען דערפאר גלויבן, כאָטש מיר האָבן ניט אונטערזוכט דעם ענין, אז דער באַריכט וועגן דעם הויכן קאטוי־לישן גייסטלאכן וואָס האָט אויפגעפאָדערט די רוימיש־קאטוילישע דעפּוטאטן פון פעדעראלן פּארלאמענט צו שטימען קעגן די גט־געריכטן, איז אמת.

די מעשה איז אבער, אז די פּראָטעסטאנטישע קירך, אָדער, ריכטי־קער, קירכן, שטרעבן צו דער זעלבער מאכט און צו דעם זעלבן איינפלוס. און, מיר מוזן נאָך צוגעבן, אז אמוויינקסטנס ביי אונז אין קאנאדע איכן זיי אויס אַ סך אַ שטארקערן איינפלוס אויף דער געזעצגעבונג פון לאנד, ווי די קאטוליקן.

דער בעסטער באוויז איז, — אונזערע "בלויע" זונטאָג געזעצן. פון וועלכע בלויז דאָס קאטוילישע קוועבעק איז פריי. די "בלויע" זונטאָג גע־זעצן זיינען אַ ריין פּוריטאניש־פּראָטעסטאנטישער פּראָדוקט, און זיי הערשן פאונדערס שטארק אין דיקאנדישע פּראָטעסטאנטישע פּראָווינצן און אין אביסאָל אַ קלעגעריגקער פון אין דיי פאראייניקטע שטאטן. אין די איי־ראָפּייאישע לענדער וואו די קירך האָט ניט אזוי פיל איינפלוס ווי אויף אונזער לענדער, זיינען די זונטאָג־רו געזעצן אַ סך מילדער. אויסער אין די לענ־דער וואו זיי זיינען געצילט ספּעציעל קעגן אידן, כדי אונטערצוגראָבן אמת, די אינערלאכע פּאָליטיק פון קאנאדע.

ווי מיר האבן געזאָגט, ווייסן מיר ניט וועמען די פערזאָן, וואָס האָט אונטערגעשריבן דעם דערמאָנטן צירקולאר, פארטרעט. מיר הערן אבער לעצטנס זייער פיל וועגן דעם, אז די קאטוילישע קירך זוכט צו דיקטירן די געזעצגעבונג פון קאנאדע, און אז זי איבט טאקע אויס אַ גוואלדיקן איינ־פלוס אויף דעם פּאָליטישן לעבן אין לאנד. אָט די "קאטוילישע געפאר" איז עס טאקע דער הייפּט יסוד, אויף וועלכן די קו־קלוקס קלען באוועגונג באַ־זירט זיך ביי אונז.

עס איז זיכער, אז אין אַ גרויסער מאָס ווערט די "קאטוילישע גע־פאר" אויסגענוצט פאר פּאָליטישע צוועקן, — כאָטש קיין פּראָטעסטוואָרט־לאכער פּאָליטישער פירער וועט עס אָפן ניט צוגעבן. עס איז אבער אויך קיין ספק ניט, אז זייער אַ סך איינפאכע בירגער אָן גלויבן אין דער געפאר, אז די קאטוילישע קירך הויבט אָן צו באהערשן די פּאָליטיק פון אונזער לאנד, און דער ארגומענט, אז דאָס מיינט די דיקטאָטור פון אן אויסלענדישער מלוכה, אפעלירט שטארק צו זיי.

מען מוז צוגעבן אז די שטימונג איז טייל־ווייז אַ באַרעכטיקטע. עס איז קיין ספק ניט, אז די קאטוילישע קירך, ווי יעדע ארגאניזירטע קירך דאָ און אין אלע לענדער, שטרעבט צו פּאָליטישער מאכט און זוכט צו באאיינ־פלוסן די געזעצגעבונג פון לאנד. טראָצדעם מיר קאָנען לגמרי גלויבן, כאָטש מיר האָבן ניט אונטערזוכט דעם ענין, אז דער באַריכט וועגן דעם הויכן קאטוי־לישן גייסטלאכן וואָס האָט אויפגעפאָדערט די רוימיש־קאטוילישע דעפּוטאטן פון פעדעראלן פּארלאמענט צו שטימען קעגן די גט־געריכטן, איז אמת.

די מעשה איז אבער, אז די פּראָטעסטאנטישע קירך, אָדער, ריכטי־קער, קירכן, שטרעבן צו דער זעלבער מאכט און צו דעם זעלבן איינפלוס. און, מיר מוזן נאָך צוגעבן, אז אמוויינקסטנס ביי אונז אין קאנאדע איכן זיי אויס אַ סך אַ שטארקערן איינפלוס אויף דער געזעצגעבונג פון לאנד, ווי די קאטוליקן.

דער בעסטער באוויז איז, — אונזערע "בלויע" זונטאָג געזעצן. פון וועלכע בלויז דאָס קאטוילישע קוועבעק איז פריי. די "בלויע" זונטאָג גע־זעצן זיינען אַ ריין פּוריטאניש־פּראָטעסטאנטישער פּראָדוקט, און זיי הערשן פאונדערס שטארק אין דיקאנדישע פּראָטעסטאנטישע פּראָווינצן און אין אביסאָל אַ קלעגעריגקער פון אויך אין די